

Fél nap

A gyorsétterem épületétől száz méterre elfogyott az út a kocsni alól. Kerekek dagasztotta saras emelkedő vezetett a faluig. A váltás közeledtét csak Zümi vette észre, de nem szólt; szorongva kapaszkodott a táskájába a hátsó ülésen. Akik pedig elől a beszélgetésükbe feledkeztek, a saras útszakasz hirtelen bekövetkeztekor egyszerre elhallgattak.

A leutazást megelőző napon Edit, a csigahajú fotóslány felkereste a főszerkesztői irodát. Ő vitte a spirituális vonalat a lapnál, belefásult. A főszerkesztő általában csak mosolygott a lány kitérésni kísérletein, az első néhány percben nem is figyelt igazán a szavaira. Aztán ahogy Edit a történetet bontogatta, valami különös mélység nyílt meg előtte, amely még a fiatalokri kíváncsiságnál is erősebben rántotta magához.

– Mégis, ki a forrás? – kérdezte hamisan csengő kétkedéssel a csigahajú. Olyan képet vágott hozzá, mintha rosszízű falatot forgatna a szájában.

– Egy ismerősöm. Azt mondta, siessünk, mert könnyen lehet, hogy valaki más teszi rá a kezét a témára.

Ezen a ponton jelent meg a szobában Zümi, aki a rá jellemző módon, minden szó nélkül lépett a főszerkesztői asztalhoz. Nagy, kerek szemüvege mögött megadó bárányarc rejtőzött; jámbor külsejének köszönhetten, hogy az újságírók szívesen vitték magukkal a helyszínekre. Egy kinyomatott cikket tett a főszerkesztő elé: írás a hetvenes évekből, fénykép a vegyesboltról és az ösvényről, amely onnan felfelé vezet.

– „Kanuksa”? – olvasta ki a filccel kiemelt szót a főszerkesztő.

– Kanuksa. A helyiek így mondják. Ő a mi emberünk. A szó etimológiája kérdéses.

– Gondoltam. Csodálom, hogy ez megjelenhetett annak idején.

– Így van. Nagy volt a csönd. De most, ha jók vagyunk, lehet belőle valami!

A fotóslány hangja ellágyult. Napok óta a hír hatása alatt élt; képernyővédője egy kertkaput ábrázolt, melynek nyílásában tömörültek, szinte tódultak kifelé a tenyérynvi rózsafejek.

– Leutazás, riport, fotók. Visszaút. Mindennel együtt: fél nap – törte meg a csendet Edit.

– Rendben. Hárman megyünk! – döntött a főszerkesztő, és elővette a térképet.

A sűrű lomboktól a falu még mindig nem látszott. Elöl a főszerkesztő és a csigahajú fotóslány kíváncsian figyelte az utat, beszélgetésük végére értek. Sokadszorra foglalták össze azt, amit a faluról és a kanuksárról tudtak, de a beszámoló minden alkalommal összéb zszugorodott, akár az agyonmosott ruha. Ennek ellenére, minél többféleképpen csoportosították az ismereteiket, annál jobban nőtt bennük az izgalom: (1) A kis észak-magyarországi falu, melynek infrastruktúrája nem mondható fejlettnek, féltve őrzni saját vallását, és annak vezetőjét, aki egyben szálfka a helyi katolikusság szemében. (2) A vallási vezető neve kanuksa. (3) A kanuksa mindent tud. (4) A kanuksa örök idők óta létezik, halhatatlan. (5) A kanuksát senki sem láthatja, ezért aki hozzá fordul, azt egy vászonzsákba varrva viszik elé. (6) A kanuksa nem beszél, hatóerejét nem nyelvi eszközökkel érvényesíti.

Zümi, akit örök időktől fogva bárányarcúnak tartottak, elragadtatva hallgatta az örült tényhalmazt. Csak megszokásból szorongott csendben, a másik kettő háta mögött. Az autó lassanként kapaszkodott föl a saras emelkedőn; az erdőből fokoatosan bukkant elő a falu, és feljebb a vegyesbolt is, akár az archív képen, csak most már egy kólás reklám is díszítette a falát.

A bolt előtt, az autóból kiszállva máris egy el nem hanyagolható részletre lettek figyelmesek. Mindegyikük karján egy-egy viszkető vörös folt jelent meg. Pár pillanatra bosszankodva vizsgálta mindegyik a magáét. A fotóslányé mélyre ható, kemény csomó volt, melynek sűrű közepét könnyen ki lehetett tapintani. A főszerkesztőé hólyagosra sikerült, és az azt körülvevő bőrtől színben is, állagban is feltűnően elkülönült. Zümié csak olyan volt, mint egy pörsenés, mintha egy sietősen elhaladó üstökösről készítették volna hófényképet. Ezeket fújdoszták, nedvesítgették, aztán a vegyesbolt felé vették útjukat.

A boltos segítőkészen támaszkodott a pultra. Ám amikor megtudta, miről van szó, magához rántotta a mobilját, és kijött az áruk közé.

– Igen, igen. Néhány hete többen érdeklődnek. Kettesével-hármasával. De gépet még nem hoztak... – bökött riadtan a fényképezőre. – Mert azt nem lehet ám...

– Tudjuk, hogy a kanuksa nem fotózható – biztosította tájékozottságáról a fotóslány. – Ellenben Önt, ha lehetne...

A boltvezető felcsörögte a kanuksa ügyintézőjét. Ő kísérgeti a vendégeket, ő válaszol az esetleges kérdésekre, és ő tolja be tálcán az ételt a kanuksának, naponta két alkalommal. Szintén ő szokott takarítani a fogadószobában, mialatt a kanuksa saját fiülkéjében húzza meg magát.

Néhány kép készült a boltvezetőről és magáról az épületről. Zümi keresztbetett lábszárakkal ücsörgött az árnyékban, és sebesen járatta körbe a szeméit. Fotózás közben sohasem találta a helyét. A betonon átdagadt egy fa gyökere, azt a dudort babrálgatta végig.

Nemsokára megérkezett az intéző, hogy felajánlja szolgálatait. Leplezetlen kíváncsisággal, jól megnézte mindhármukat.

– Majd én elkalauzolom a kedves vendégeket. Fent azonban a beszéd tilos. Ezért kérem, ha kérdésük van, itt tegyék fel.

– Minket igazából egy ismerős irányított ide. Szinte semmit nem tudunk a kanuksáról. Elmondaná a dolog lényegét, kérem?

– A kanuksa számunkra maga a válasz – kezdett jól betanult monológjába az intéző. – Aki felmegy hozzá, az vagy megoldást nyer, vagy a kérdéseit egyszerűen elfelejti. Így van ez évszázadok óta.

– De végül is ki a kanuksa? És ha meghal, ki örökli a tisztjét?

– A kanuksa, hölgyem, halhatatlan és megismerhetetlen. Ugyanaz volt kétszáz éve, mint most. Ezt, merem remélni, Önök is tapasztalni fogják.

– Hogy lehet, hogy halhatatlan?

– Képzeljék el, hogy valaki megöregszik, aztán a környezetében lakók elkezdnek kihalni mellőle. Sorban túléli őket. És a generációk úgy emlékeznek rá, hogy „az az Öreg”. És a többi öreg is meghal, így senki sem kérdezi többé, mikor született. Sorban mindenkit túléli, mert nincs már, aki emlékezzen, milyen öreg valójában, és már rég meg kellett volna halnia. Így él tovább. Ilyen a kanuksa.

– Miért nem lehet beszélni a közelében?

– Soha nem beszélünk a közelében. Senki sem kérdezi, miért. Így teszünk hosszú idők óta. A kanuksa nem olyan, mint a többi bölcs... Egyébként még soha, senki nem kérdezett ennnyit, mint maguk.

Az intéző a bolt nyitott ajtaja mögé nyúlt, és a sarokból leakasztotta a kulcscsomót. A főszerkesztő akkor látta meg az árnyékba boruló falakra kiragasztott újság-cikkeket. Napilapokból, kifakult színű, apróbetűs magazinokból kinyirbált hírek, kivehetetlen szavak, az átütő nedvességtől elmosódott betűk, a képeken alig sejlő zászlók, mereven pózoló alakok a vegyesbolt időtlen beton-dolmenje mellett. Az intéző jelentőségteljesen megcsörgette a kulcsokat, majd megindult, nyomában a három látogatóval, a fölfelé vezető úton.

Gondozott ösvényen haladtak, bár időnként ki kellett kerülniük egy-egy terebélyes fát, amely úgy döntött, az ösvény közepére nő. Igaz, néha inkább úgy tetszett, az ösvényt kialakító emberek akartak minduntalan nekimenni egy-egy fának. Zümi leszegett fejjel, kitartó tempóban haladt a többiek mögött. A fotóslány buzgón kattintgatott, a főszerkesztő meg azt találgatta, vajon megkezdődött-e már a hallgatási tilalom. Az ösvény tetején feltűnt egy viskó, mellette a reterát. A kanuksáé.

– Itt várjanak – formálta a szavakat hangtalanul az intéző, majd az egyszerű, fehérre meszelt ajtóhoz lépett, és az alsó, befelé billenthető nyílászárón benyúlt. Kihúzta a tálcát, rajta az üres tányérral, a piszkos evőeszközökkel, pohárral, gombócba gyúrt szalvétával. Aztán a reterát mögül előhúzott három óriási vászonzsákot. Széthajtotta őket olyanformán, hogy azok hárman bele tudjanak lépni. Az utolsó látvány, amellyel szembesültek: az intéző néhány gesztussal szemléltette, hogy ugyan a zsákot lazán ölti össze, kukucsálásnak helye nincs. Úgy tolta be őket a viskóba, mintha csak egy-egy zsák búza volnának.

A zsákok, talán az intéző titokzatos akaratának, talán a fizika törvényeinek engedve, a következőképpen rendeződtek: kettő egymásnak támaszkodott, vagyis az egyik részben a másik alá szorult, a harmadik pedig a földetérés pillanatában elgurult a többitől. Ez volt Zümié. Kezét reflexszerűen a szemüvegéhez kapta, aztán térdeplő pózban nyugodott meg a padlón. Valami lihegésre emlékeztető, furcsa neszt észlelt maga mellett, amitől a szíve még gyorsabban dobogott; aztán ahogy a nesz elhalt, igyekezett hangos szívdobogását is a tőle telhető leghamarabb lelassítani.

A főszerkesztő testhelyzete kevésbé volt szerencsés. Összehúzott térdei a feje fölé kerültek, ám a lábai között jól látta a zsák összevarrt száját, melyen keresztül lyukakon folyt be a fény. Edit, a csigahajú fotóslány feje a halom tetejére került. A főszerkesztő erőteljesen az oldalának nyomódott, de ő, mivel nem volt biztos abban, hogy a dolgokat nem tudatosan rendezték-e el így a kanuksa fogadótermében, mozdulni sem mert. Az oldala ekkor még nem görcsölt.

Az ajtó becsukódása után megsúlyosbodott a csönd. Percekig tartó zajnélküliség telepedett rájuk, ők mégsem unatkoztak. Mintha a hallás érzékszerve nyomtalanul felszámolható volna, a zajok létezésével együtt. Percről percre fogadták be azt, ami következett, annak a biztos tudatában, hogy a megtapasztalás folyamatáról és annak határozott és észrevehető lezárásáról rajtuk kívülállók gondoskodnak.

És akkor, egész közelről, apró neszeckére lettek figyelmesek. Egy emberként rezzentek meg rá. Olyan volt, mintha valaki hirtelen szólásra nyitná összetapadt ajkait, épp csak a hang késne kijönni rajtuk. Ám ez olyan közelségből jött, hogy mind azon csodálkoztak, hogy nem hallhatták eddig az ott-lévő lélegzését. A fotóslány

a várakozás pillanatait természetellenesen hosszúnak érezte, most pedig kissé becsapva érezte magát. Mintha percekig, testközelből megfigyelés alatt tartották volna őt, a gyanútlant; mintha teste elnagyolt körvonalainak és helyel-közzel egyenletes lélegzésének tanulmányozása elég volna legbelsőbb titkainak leleplezéséhez.

A három zsák görccsszerű megmozdulását akár rémületnek is fel lehetett fogni, amelyet az ismeretlen negyedik közvetlen közelsége váltott ki belőlük. Pedig a zsákoktól majdnem egy méterre helyezkedett el a sötétbarna bőrű kislány, aki mezítláb, sarkán ülve járatta ráérősen a szemét a három látogatón. Alig-alig mozdult, ám még a szeme járása is megfontoltságról, hozzáértésről árulkodott.

Akkor a kanuksa összecsuicsörítette a száját, és fújni kezdte a levegőt, míg az el nem fogyott. Aztán megint levegőt vett, és olyanformán lélegezte ki, hogy azt a maga módján zenének is érezkelhette, aki hallotta.

A főszerkesztő felfelé nézett, a zsák szájára. Jól érezte magát a melegben.

„Bárcsak még sokáig itt lehetnék!” – gondolta, és behunyta a szemét, úgy hallgatta a kanuksa zenéjét. Szinte kívülről látta, hogy úgy mosolyog, mint egy apró gyermek. A külső zajok, a másik két zsák moccanásával járó neszek is meglepően tisztán jutottak el hozzá, a zsák falán keresztül. Évek óta először nem bánta, hogy hatni akarnak az érzékeire, a benyomásait annyira sem szűrte meg, mint az öltések a zsákba áradó fényt. Súlytalannak érezte magát; kedve támadt befordulni, aludni szépen.

A fotóslány nem látott rá a zsák szájára. Oldala már fáj, és furcsa gondolatok nyomasztották. Lehet, hogy aludt, lehet, hogy valaki tudatosan irányította a képzeletét: egy elsötétített szobában járt, kábán keresgélve az ajtókilincset, míg végül össze nem rogyott a fülldt térben.

És akkor az egyik zsák megmozdult. Ujjak jelentek meg, majd szétfeszítették a lazán összeöltött zsákszájat. Pár pillanat múlva Zümi feje lett látható; szinte azonnal rátapadt a kislány szemére, aki minden meglepődöttség nélkül tekintett vissza rá. A plafonhoz közeli kis, kerek nyíláson beragyogott a napfény. Zümi megigézve merült el a kislány egykedvű, mégis tekintélyt sugárzó pillantásában. Aztán mosolyra húzta a száját, melyet a kanuksa viszonzott. Zümi a látványtól eltelve viszszabújt a zsákba, összehúzta feje fölött a varrást.

A kanuksa zenéje elhalt. Megvárta, amíg lélegzése visszaáll normális ütemére. Száraz kezébe csengőt vett, és eszelősen rázni kezdte. A zsákok hirtelen megvonaglottak, a két egymásra támaszkodó pedig szétvált; a szélső, amelyben Zümi várakozott, kissé távolabb is gurult. A kanuksa összepréselte a torkát, és levélzörgéshez hasonló, nem evilági hangot hallatott.

A kinti napfényben, a kunyhó előtt tértek magukhoz, ahol az intező gyakorlott ujjai sorra szétfejtették a zsákokon a varrást. Mindhárman csak igen nehezen, többszöri próbálkozásra tudtak előbújni, mivel izmaik görcsbe álltak, és a zsák levedlése is időbe telt. A főszerkesztő, aki pár perces mély álomból ébredt, kíváncsian pillantott körbe a kanuksa udvarán. A könnyű lebegés, amelyet a zsákban tapasztalt, nem bontotta le benne az évtizedek alatt felgyűlt szkepticizmust, inkább csak ezernyi apró lyukkal kezdte ki, mint egy természetes várat.

Némán ereszkedtek le az erdei úton a kalyibától a vegyesboltig. Ugyanilyen némán helyeztek el egy-egy bankjegyet a kanuksa költségeire fenntartott adományosládában, mielőtt még utoljára megköszönték az intező fáradozásait.

Egymásra se néztek egészen addig, amíg néhány kilométerre, a gyorsétteremnél le nem parkolták az autót.

– Micsoda egy aszott öregemberhangja volt! – próbált beszélgetést kezdeményezni a fotóslány. Talán észre sem vette, hogy képtelen abbahagyni a döbönt fejcsoválást. Mostanára eldöntötte, hogy szakít a spirituális vonallal.

Zümi egy rejtélyes mosollyal válaszolt, amely még sokáig nem tűnt el az arcáról. A főszerkesztő pedig csak ennyit volt képes hozzátenni:

– Hihetetlen. Hihetetlen! – és ujjait elvakart csípésére tapasztotta.

